

Rapport tillsynsaktivitet – Ett tryggt arbetsliv Systematiskt arbetsmiljöarbete och säkerhetskultur inom byggsektorn, del 1

Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Bakgrund.....	4
3. Syfte, mål och avgränsningar.....	4
4. Tillvägagångssätt - upplägg	5
5. Resultat.....	6
6. Diskussion och slutsatser.....	8
Välkommen att kontakta:	9

1. Sammanfattning

Transportbranschen är liksom byggbranschen en hårt olycksdrabbad bransch i Sverige. Många olyckor sker i samband med lastning och lossning. Exempel på bidragande orsaker till olyckorna är fel val av fordon utifrån last och felaktiga lastsäkringar.

Arbetsmiljöverket har därför genomfört 630 inspektioner på 400 åkerier och andra transportföretag där arbetstagare lastar, transporterar och lossar gods på byggarbetsplatser. De flesta företag som vi inspekterat har mellan 5 och 50 anställda. Inspektionerna har genomförts under perioden september 2022 till december 2023.

Vid våra inspektioner har vi sett följande:

Tre av fyra inspektioner har lett till att arbetsgivaren har fått ett inspektionsmeddelande med krav på arbetsmiljöåtgärder. De vanligaste kraven har handlat om åtgärder om att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Vid våra inspektioner har vi fört dialog om och höjt medvetenheten kring säkerhetskultur med arbetsgivarna och skyddsombuden. En god säkerhetskultur innebär att alla på arbetsplatsen är medvetna om riskerna och har kunskap och vilja att minska dem. För att bidra till en bra säkerhetskultur har vi ställt krav utifrån de brister och risker i arbetsmiljön som påverkar säkerheten på byggarbetsplatsen. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är en förutsättning för att uppnå en god säkerhetskultur.

Arbetsgivare behöver ta större ansvar för att säkerställa att arbetsmiljön är så säker som möjligt för de egna arbetstagarna. Arbetsgivare måste göra egna riskbedömningar och inte bara förlita sig på de som andra aktörer gör.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet brister på så sätt att arbetsgivarna inte har tillräcklig struktur för att förebygga risker som kan leda till att arbetstagarna skadar sig eller blir sjuka av arbetet. Arbetsgivarna behöver därför planera arbetet, riskbedöma det och föra kontinuerlig dialog med byggarbetsamordnaren för utförandet för att åtgärda risker. Det är många entreprenörer på en byggarbetsplats och kedjor av underentreprenörer är vanliga. Planering och kommunikation behöver fungera bättre mellan de olika entreprenörerna för att arbetsplatserna ska bli säkrare. Här kan branschorganisationerna ta större ansvar för att skapa bättre samarbete mellan olika entreprenörer på en byggarbetsplats.

Med ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete skulle arbetsgivarna kunna vara tydligare mot de som anlitar arbetsgivaren på en byggarbetsplats. Att tydligt ange vilken säkerhetsnivå som arbetsgivarna förväntar sig för sin

personal ute på plats ökar möjligheten för bättre planering och säkrare utförande. Det förebygger olyckor och ohälsa.

2. Bakgrund

Byggbranschen är en av de branscher där flest dödsolyckor inträffar. Dessutom är transportbranschen den bransch där flest arbetsolyckor med sjukfrånvaro anmäls per 1 000 sysselsatta. Många olyckor sker vid lastning och lossning på byggarbetsplatserna.

Exempel på bidragande orsaker till olyckor vid lastning och lossning är:

- Fel val av fordon utifrån last.
- Felaktiga lastsäkringar.
- Brister på lyftanordningar och lyftredskap.
- Lossningsplatser med olämplig placering och utformning.

Tillsynsaktiviteten Systematiskt arbetsmiljöarbete och säkerhetskultur inom byggsektorn är uppdelad i två delar. Del 1 riktar sig till arbetsgivare vars arbetstagare lastar, transporterar och lossar gods till byggarbetsplatsen. Rapporten till del 2 väntas bli färdig under 2025. Del 2 riktar sig till de som ansvarar för säkra lastnings- och lossningsplatser vid byggarbetsplatser samt säkra transportvägar till dessa. Exempelvis byggherrar och byggarbetsmiljösamordnare.

Lastning och lossning i fokus

Vid denna tillsynsaktivitet har vi inspekterat åkerier och andra transportföretag där arbetstagare lastar, transporterar och lossar gods på byggarbetsplatser. Samtliga arbetsgivare som är verksamma vid byggarbetsplatsen ska bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete.

3. Syfte, mål och avgränsningar

Syftet med inspektionerna har varit att öka efterlevnaden av reglerna om systematiskt arbetsmiljöarbete. Ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete bidrar till att transporter, lastning och lossning inom byggarbetsplatser kan utföras på ett säkert sätt och att olyckor och ohälsa förebyggs.

Målet har varit att få arbetsgivarna att vidta förbättrade åtgärder i arbetsmiljön. Aktiviteten har riktats specifikt till arbetsgivare i transportsektorn som lastar, transporterar och lossar gods på byggarbetsplatser.

Dialog om god säkerhetskultur

Vid inspektionerna har vi även fört dialog kring vad en god säkerhetskultur innebär: att alla på arbetsplatsen är medvetna om, har kunskap om och viljan att minska riskerna som finns. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är en förutsättning för att uppnå detta. Arbetsgivare och skyddsombud har via påståenden i en enkät fått bedöma sin egen säkerhetskultur.

För att påverka organisationerna att etablera en säkerhetskultur har vi vid inspektionerna ställt krav utifrån de brister och risker i arbetsmiljön som påverkar säkerheten på byggarbetsplatsen.

4. Tillvägagångssätt – upplägg

Vi har genomfört 630 inspektioner hos 400 arbetsgivare vars arbetstagare lastar, transporterar och lossar gods till byggarbetsplatser. Fyra av fem arbetsplatskontroller har genomförts på företag som har mellan 5 och 50 anställda.

Inspektionerna är genomförda på arbetsställets adress eller på den plats som inspektören tillsammans med arbetsgivaren kommit överens om. Till exempel på lastbilscentralen eller på adressen där lastning och lossning sker.

Uppföljande kontroller

I de fall vi upptäckt brister, risker och ställt krav på åtgärder har vi genomfört uppföljande kontroller på olika sätt. I vissa fall med ett nytt fysiskt besök på plats och i andra fall som distansinspektion eller genom att arbetsgivaren har skickat in ett skriftligt svar till oss.

Samverkan och kommunikation

Vi har samverkat med parter och branschorganisationer, kommunicerat såväl internt som externt samt fört dialog med arbetsgivarna om säkerhetskultur. Inför tillsynens uppstart 2022 genomförde vi möten med parterna från bygg- och transportbranschen samt möten med Håll Nollan och Prevent.

5. Resultat

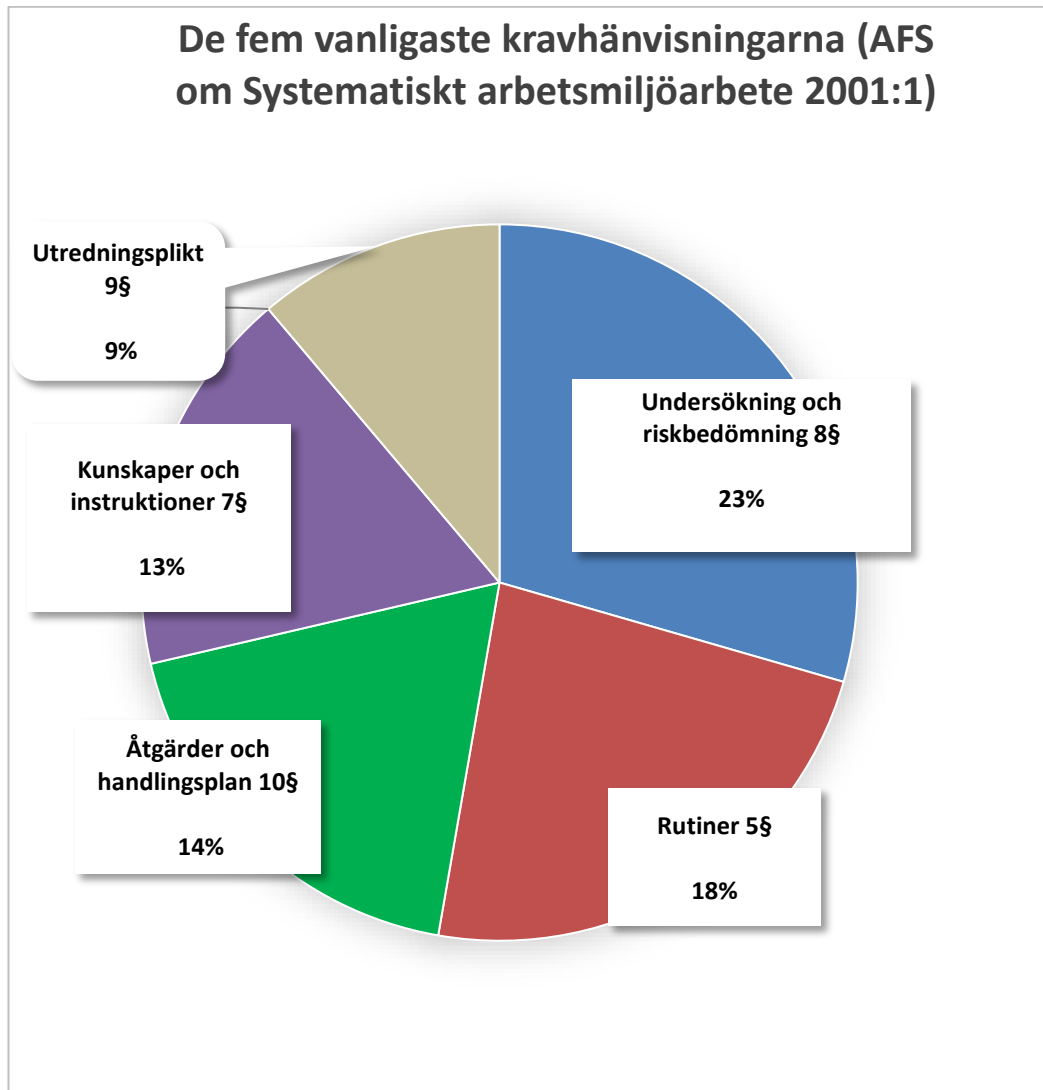
Arbetsmiljöverket har genomfört 630 inspektioner på 400 olika arbetsplatser. Vi har ställt 700 krav på arbetsmiljöåtgärder.

- Antal genomförda inspektioner 630
- Antal inspekterade arbetsplatser 400
- Antal brister och risker som lett till krav 700
- Andel arbetsgivare som fått krav: Tre av fyra
- Vanligaste kravet i aktiviteten:
Undersökning och riskbedömning (AFS om
Systematiskt arbetsmiljöarbete 2001:1 8§)

Tre av fyra inspekterade arbetsgivare har fått ett inspektionsmeddelande med krav på arbetsmiljöåtgärder.

Brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet

Tre av fyra brister som lett till krav handlar om systematiskt arbetsmiljöarbete. De vanligast ställda kraven handlar om otillräckliga undersökningar och riskbedömningar 8§ (23 procent), rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete 5§ (18 procent) samt åtgärder och handlingsplaner 10§ (14 procent).

Bilden visar de fem vanligaste kravhänvisningarna utifrån AFS 2001:1 om Systematiskt arbetsmiljöarbete vid denna tillsyn. Undersökning och riskbedömning (8§) är den vanligaste kravhänvisningen följt av krav på rutiner (5§).

När det funnits andra risker i arbetsmiljön har vi ställt krav på att även dessa brister ska åtgärdas. Exempel på sådana risker har varit kemiska arbetsmiljörisker eller risker vid användning av lyftanordningar och lyftredskap.

Vid inspektionerna har det även framkommit att ensamarbete är vanligt i samband med lossning, vilket kan försvåra säkerheten. I vissa fall finns det däremot många aktörer på plats samtidigt. Vid dessa tillfällen är det viktigt att samordningen fungerar. Det har dock framkommit att företag som kör

transporter åt andra företag ofta förlitar sig på de företagens riskbedömningar och gör därmed inga egna.

Arbetsgivare inom transport lyfter även fram språkbarriärer som ett problem i samband med lastning och lossning.

Lokala skyddsombud har ofta saknats på arbetsplatserna. Det kan ha bidragit till ett enkelsidigt perspektiv i samband med dialogen om säkerhetskultur vid inspektionerna. Utifrån de diskussioner som förts under inspektionerna har en majoritet av arbetsgivarna gett uttryck för en intention och intresse för säkerhetskultur. Trots det har det framkommit att ett systematiskt arbetsmiljöarbete ofta saknas på arbetsplatserna liksom dokumentation i arbetsmiljöarbetet.

Totalt har vi ställt 700 krav och de flesta kraven på åtgärder hänvisar till Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Vi har handlagt ett fåtal överträdelser som kan medföra sanktionsavgifter. Vid våra uppföljningar har vi sett att arbetsgivarna har åtgärdat de risker som vi ställt krav på. Därmed har systematiken kring arbetsmiljöarbetet förbättrats. Våra inspektioner har ökat förutsättningarna för arbetsgivarna att förebygga olyckor ute på arbetsplatserna och skapa en god säkerhetskultur. Vi bedömer även att detta bidragit till vår vision om att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av jobbet.

6. Diskussion och slutsatser

Vår bedömning är att vi inspekterat ett viktigt arbetsmiljöområde där vi tack vare våra inspektioner kunnat påverka arbetsgivarna till förbättringar.

Aktiviteten har varit specifikt riktad till arbetsgivare i transportsektorn som lastar, transporterar och lossar gods på byggarbetsplatser. Vi har ställt krav på tre av fyra arbetsgivare om att rätta till brister och risker i arbetsmiljön. De flesta av dessa krav (tre av fyra) avser åtgärder i systematiskt arbetsmiljöarbete.

Bristerna visar att arbetsgivarna inte har en tillräcklig struktur för att förebygga risker som kan leda till att arbetstagarna skadas sig eller blir sjuka av arbetet. Arbetsgivarna behöver planera inför den kommande lastningen och lossningen och på så sätt säkerställa att det finns en för ändamålet anpassad plats att lossa på. För att detta ska vara möjligt måste arbetsgivarna föra kontinuerlig dialog med byggarbetsmiljösamordnare för utförandet. Arbetsgivarna behöver även se

till att deras arbetstagare får nödvändig information som rör det kommande arbetsmomentet innan det utförs.

Arbetsgivare behöver ta större ansvar för att säkerställa att arbetsmiljön är så säker som möjligt för de egna arbetstagarna. De kan därmed inte förlita sig på de riskbedömningar som andra arbetsgivare gör på samma arbetsplatser. Detta gäller inte minst i de fall då arbetstagarna talar annat språk än svenska men även vid ensamarbete och vid de tillfällen då många aktörer samtidigt är på plats där lastning och lossning sker. Alla entreprenörer på en byggarbetsplats behöver aktivt bidra till en säker arbetsmiljö.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet brister på så sätt att arbetsgivarna inte har tillräcklig struktur för att förebygga risker som kan leda till att arbetstagarna skadar sig eller blir sjuka av arbetet. Arbetsgivarna behöver därför planera arbetet, riskbedöma och föra kontinuerlig dialog med byggarbetsmiljösamordnaren för utförandet för att förhindra risker.

Det är många entreprenörer på en byggarbetsplats och kedjor av underentreprenörer är vanliga. Planering och kommunikation behöver fungera bättre mellan de olika entreprenörerna och byggarbetsmiljösamordnarna för utförandet så att arbetsplatserna blir säkrare. Här kan branschorganisationerna ta större ansvar för att skapa bättre samarbete mellan de olika aktörerna på en byggarbetsplats. Vi tror att byggbranschens arbete med Håll Nollan, som jobbar för att minska antalet olyckor i branschen, kommer att ha positiv inverkan på den framtida arbetsmiljö.

Med ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete skulle arbetsgivarna kunna vara tydligare mot de som anlitar arbetsgivarna till att transportera gods till en byggarbetsplats. Att tydligt ange vilken säkerhetsnivå som arbetsgivarna förväntar sig för sin personal ute på plats ökar möjligheten för bättre planering och säkrare utförande. Det förebygger olyckor och ohälsa.

Genom att vi ställt krav på att arbetsgivarna ska ha ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete har vi bidragit till att de förebygger ohälsa och olyckor på arbetsplatserna. Vi bedömer även att detta kan bidra till bättre säkerhetskultur ute på byggarbetsplatserna samt till vår vision om att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av jobbet.

Välkommen att kontakta:

Projektledare: Denisa Samuelsson

Telefon: 010-730 9431

E-post: denisa.samuelsson@av.se